
Parazitologové v Etiopii hledají příčiny opakujících se epidemií černé horečky

Čeští parazitologové v Etiopii hledají příčiny opakujících se epidemií černé horečky

Kala azar, jinak také černá horečka, je jedním z nejnebezpečnějších tropických onemocnění způsobených hmyzem, který přenáší parazity. Pokud prvoci z rodu *Leishmania*, jež nemoc vyvolávají, začnou napadat vnitřní orgány člověka, mohou ho i zabít. Epidemie této choroby ohrožují převážně obyvatele severovýchodní části indického subkontinentu a východního rohu Afriky.

Právě na tuto oblast, konkrétně na Etiopii, se zaměřil mezinárodní tým vědců působících v několika odborných pracovištích v Izraeli, na Univerzitě v Addis Abebě v Etiopii a na katedře parazitologie [Přírodovědecké fakulty UK](#). Jejich [projekt](#) podpořila před čtyřmi roky Nadace Billa a Melindy Gatesových (BMGF), nyní se jejich výzkum pomalu chýlí ke konci.

Leishmanióza je poměrně běžné onemocnění, jež postihuje statisíce lidí ročně. Problém však je, že ho vyvolávají různé druhy prvoků rodu *Leishmania*, které způsobují různé typy této nemoci. A právě viscerální neboli útrobní leishmanióza, které se také říká kala azar, což v hindštině znamená černá horečka, je z nich nejnebezpečnější. Pokud není léčena, člověka většinou zabije.

„Naším hlavním záměrem bylo zjistit, z jakého důvodu v Etiopii opakovaně probíhají větší či menší epidemie vážného typu onemocnění leishmaniózy, tzv. kala azar. My jako biologové jsme se snažili především zjistit, jak nemoc koluje. Zda se přenáší prostřednictvím ‚komárků‘ sajících krev, tzv. flebotomů, pouze z člověka na člověka, nebo zda ji flebotomus může přenést na člověka i z nakažených volně žijících nebo domácích zvířat. Tento základní epidemiologický poznatek kupodivu stále není přesně objasněný,“ podotkl doc. Jan Votýpka, který je členem tuzemského týmu vedeného prof. Petrem Volfem z katedry parazitologie Přírodovědecké fakulty UK.

Dřívější výzkumy naznačovaly, že nemoc koluje jen mezi lidmi, dnes se však zdá, že to platí především pro indický subkontinent. V Africe se do koloběhu pravděpodobně zapojují i zvířata. Která konkrétně, to se nyní vědci snaží ověřit. Průběžné výsledky studií navíc začínají naznačovat, že infekce se může šířit i z lidí, kteří v sobě parazita sice mají, nemoc však u nich vůbec nepropukla. To, že jsou nebezpečí svému okolí, vůbec netuší. Z pohledu epidemiologů je to zcela zásadní poznatek.

Nad čím si vědci stále lámou hlavu a nedaří se jim vysvětlit, je skutečnost, proč se epidemie vyskytují jen v některých oblastech, i když přenašeči parazita – flebotomové – žijí skoro po celé Etiopii. V rámci projektu proto tuzemští parazitologové pečlivě studují samotné flebotomy, kteří mohou být klíčem k celé záhadě. Odhalit se snaží třeba to, kde se ukrývají nebo kde se líhnou. Podařilo se jim také jednoznačně vyvrátit chybnou domněnku, že kala azar může přenášet i jiná skupina flebotomů z rodu *Sergentomyia*, kterých v Etiopii žije podstatně větší množství než „pravých“ flebotomů rodu *Phlebotomus*.

Při práci na etiopském venkově, kde epidemie propukají, se vědci kromě samotné nemoci musejí vyrovnávat i s řadou dalších překážek. V těchto oblastech není kupříkladu zavedená elektřina. Etiopie má navíc velmi napjaté vztahy se sousední Eritrejí, v příhraničních oblastech proto často musí dříve, než se vědci vydají do vesnic, projet kontrolní vojenská hlídka, aby badatelům zajistila bezpečnou cestu oblastí.

Rizika pobytu v místech, kde řádí epidemie, si badatelé sice uvědomují, ale příliš si je nepřipouštějí. „S každým zaměstnáním se pojí nějaké riziko. Když budete řidič nákladáku, riskujete, že se zabijete na silnici. Snažíme se spát pod moskytiérou a používat repelenty. Místní tam žijí celý život, za tu dobu je poštípají tisíce flebotomů, nakazí se ale jen někteří. Prostě musíme doufat, že budeme mít také štěstí,“ podotkl docent Votýpka.

Vědecký tým má nyní poslední rok, kdy bude moci využívat finance, které jim poskytla Nadace Billa a Melindy Gatesových. Během uplynulých čtyř let se jim podařilo přiblížit se velmi blízko k odpovědím na řadu zásadních otázek. Teď je čeká souboj s časem, aby rozpracovanou práci stihli dotáhnout do úspěšného konce a pomohli k omezení, nebo dokonce vymýcení epidemie viscerální leishmaniózy, a to nejen v Etiopii.